

ТЕМА 10

СПЕЦСЛУЖБИ ІРАНУ

ПЛАН:

1. Служба інформації та державної безпеки (САВАК) (1957–1979 рр.).
2. Організація інформації та національної безпеки Ірану (САВАМА) (1979–1983 рр.).
3. Міністерство інформації і безпеки Ісламської Республіки Іран (МІБ).
4. Корпус вартових Ісламської революції (КВІР).
5. 2-ге управління штабу Верховного головнокомандуючого збройними силами.
6. Головне управління поліції та жандармерії МВС

ВСТУП

Інститування іранських спецслужб пов'язане з діяльністю військового міністра, а в майбутньому і **шаха Ірану Реза Пахлаві (1925–1941 рр.)**. Ставши фактично одноосібним правителем Ірану, він розпочав політику централізації країни, взявся за реформування державного апарату і збройних сил за західним зразком, за організацію розвідки та жандармсько-поліцейських органів, які зіграли вирішальну роль у придушенні демократичного робітничого руху, приборканні вождів численних кочових племен (складали чверть 12-мільйонного населення Персії).

1. СЛУЖБА ІНФОРМАЦІЇ ТА ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ ІРАНУ (САВАК)

Історія

САВАК (Sāzmān-e Ettelā'āt va Amniyat-e Keshvar) була заснована в 1957 році за підтримки ЦРУ США та ізраїльської розвідувальної служби Моссад.

Основною метою було створення потужної контррозвідувальної служби для захисту монархічного режиму шаха **Мохаммеда Реза Пахлаві (1941–1979)** від внутрішніх і зовнішніх загроз.

Після Ісламської революції 1979 року САВАК була ліквідована. Її функції перейшли до новостворених іранських розвідувальних органів, про які йтиметься у подальших розділах.

Функції:

- 1) сприяння безпеці монархії;
- 2) контроль за політичними опонентами;
- 3) проведення контррозвідувальних операцій;
- 4) збір і аналіз інформації.

Структура

САВАК мала складну ієрархічну структуру, що включала збройні підрозділи, відділи контррозвідки, політичної розвідки, а також відділи, які займалися спостереженням і придушенням опозиції.

У 1970 році САВАК була структурно організована у **дев'ять основних підрозділів:**

1. **Адміністративний департамент** – забезпечував управлінські та оргпитання служби.
2. **Відділ зовнішньої розвідки** – відповідав за збір інформації за межами країни.
3. **Відділ внутрішньої опозиції та закордонного студентства** – відстежував протиправні дії всередині країни та серед іранської діаспори.
4. **Відділ забезпечення** – відповідав за матеріально-технічне забезпечення САВАК.
5. **Технічний відділ** – включав експертів із засобів прослуховування, спостереження та маскування.
6. **Фінансовий відділ** – керував бюджетом та фінансами організації.
7. **Відділ співпраці з іноземними спецслужбами** – координував дії з ЦРУ, Моссад, та іншими партнерами.
8. **Контррозвідувальний відділ** – займався виявленням шпигунів і підричних елементів.
9. **Архів** – зберігав повну документацію, звіти і розвідувальні матеріали.

Принципи роботи підрозділів.

Усі відділи мали дві основні спеціалізовані підструктури: одна відповідала за внутрішні операції, інша – за аналіз суспільної думки і виявлення антиурядових настроїв.

САВАК виконувала завдання оперативного збору інформації, контррозвідки, політичного контролю і репресивної роботи.

Підрозділи координувалися через адміністративний апарат, що забезпечував централізацію ієрархії.

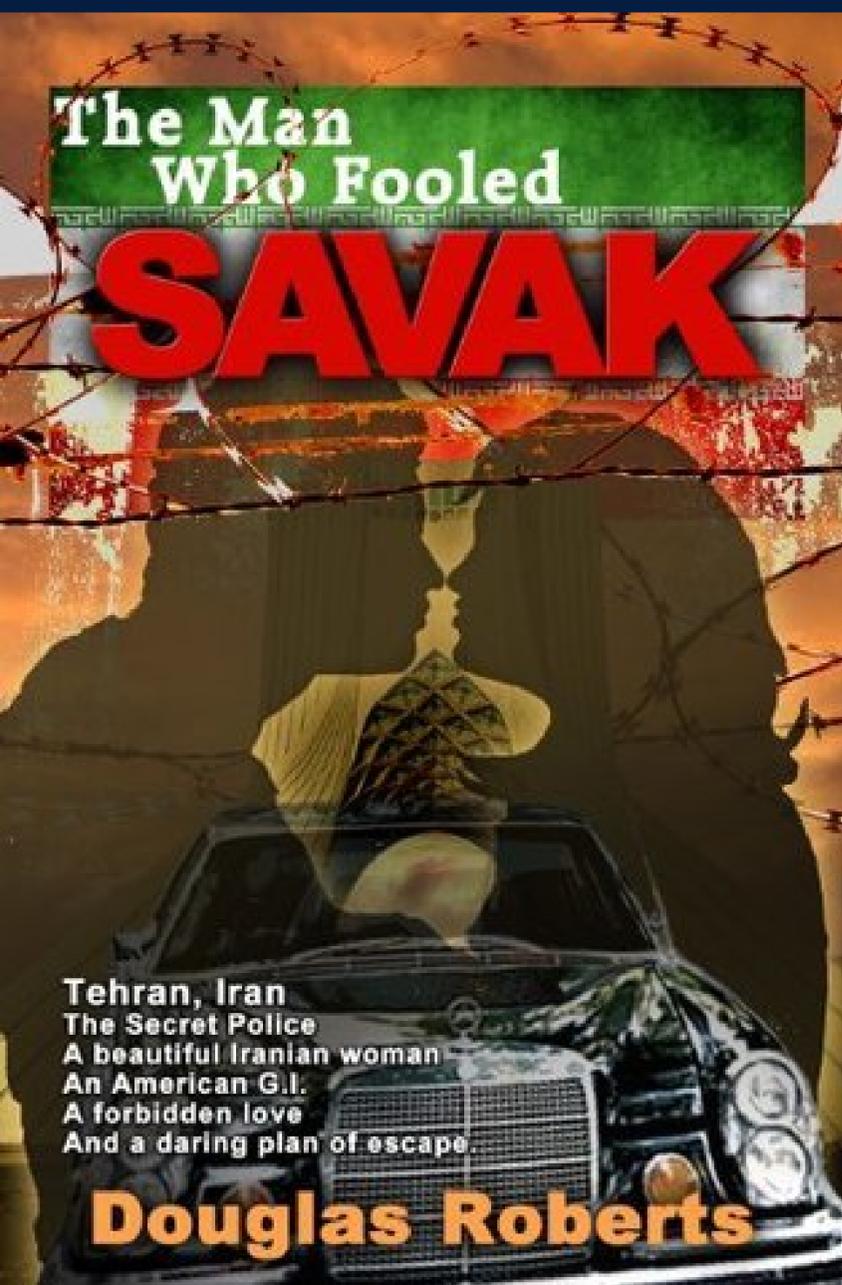
سپهبد ناصر مقدم
آخرین رئیس ساواک

Керівництво

Останнім керівником САВАК був генерал **Нассер Могадам**. Він обіймав посаду з червня 1978 року до ліквідації служби в лютому 1979 року, на тлі революційних подій в Ірані.

Нассер Могадам був суперечливою фігурою: в еміграції його називали зрадником шахського режиму за співпрацю з новою владою, в Ірані – «останнім монстром» через його діяльність у САВАК.

Після Ісламської революції він був зарештований і у квітні 1979 року розстріляний за рішенням революційного трибуналу.

Відомі кейси

Розгром організації "Туде" (комуністична партія Ірану) – одна з перших масштабних операцій із ліквідації іранських лівих опозиціонерів. У 1959 році САВАК проведено арешти багатьох активістів, завдяки чому було суттєво послаблено антишахський рух лівих.

Викриття та ліквідація бойової групи ісламського руху, що діяла в 1963–1964 роках, яка намагалася організувати збройне повстання проти шаха. САВАК координувала масштабні арешти, допити і розстріли учасників, що сприяло посиленню контролю над ісламською опозицією ще до приходу Хомейні.

Операція "Чистка" 1971 року, спрямована на придушення антиурядових партизанських рухів (зокрема руху "Федаянів"), у ході якої САВАК застосовувала масові арешти, затримання без суду, а також жорстке насильство над підозрюваними. Ця операція показала здатність спецслужби діяти поза правовими нормами з широким застосуванням терору.

TORTURED CONFESSIONS

PRISONS AND PUBLIC RECANTATIONS IN MODERN IRAN

ERVAND ABRAHAMIAN

Відомі кейси

Криваве придушення демонстрацій 4 січня 1978 року (Криваве Неділя) – одна з останніх значних акцій САВАК проти протестувальників перед розгортанням революційних подій 1979 року.

Активний моніторинг і переслідування політичної опозиції, зокрема за межами країни, досягли піку безпосередньо перед революцією 1979 року, але не змогли утримати контроль над зростаючим повстанським рухом.

Розпуск САВАК.

У січні 1979 року, коли обстановка стала критичною, прем'єр-міністр Шапур Бахтіяр розпустив САВАК і звільнив політичних в'язнів, однак це не змогло зупинити революційний рух, який до лютого 1979 року призвів до повалення монархії і встановлення Ісламської Республіки.

Висновок

САВАК стала символом репресій старого режиму і, хоча і була ефективною у здійсненні контролю, її дії спричинили зростання ненависті суспільства до влади.

Після 1979 року модель служби значно трансформувалася, що відобразилось у структурі і задачах сучасних спецслужб Ірану.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ІНФОРМАЦІЇ ІРАНУ (САВАМА)

Історія

Після Ісламської революції 1979 року для заміни ліквідованої САВАК була створена перехідна служба – Організація національної безпеки та інформації Ірану, відома як САВАМА (Sazman-e Ettelaat va Amniyat-e Melli). Вона функціонувала з 1979 до 1983 року, виконуючи роль основного розвідувального органу країни у період формування нової влади й установаження ісламського режиму.

Ця служба сформувалась на базі залишків САВАК, а також сил ісламського підпілля, що діяли у 1960–70-х роках. Формування САВАМА відбувалось із залученням офіцерів старої спецслужби, що мали досвід боротьби з опозицією, однак враховувало нові ідеологічні імперативи Ісламської республіки.

Функції:

Основними функціями САВАМА були:

- 1) забезпечення внутрішньої безпеки Ісламської республіки Іран;
- 2) боротьба з антиурядовою діяльністю і тероризмом;
- 3) розвідувальна підтримка зовнішньої політики та військових операцій;
- 4) контроль за владою і правоохоронними органами;
- 5) здійснення контррозвідувальних заходів.

Структура

Структура САВАМА була організована у кілька ключових відділів:

1. **Внутрішня розвідка** – контроль за внутрішніми політичними процесами та моніторинг опозиції.
2. **Зовнішня розвідка** – збір розвідувальної інформації за межами країни.
3. **Контррозвідувальні служби** – боротьба зі шпигунством та саботажем.
4. **Аналітичний департамент** – обробка інформації та розробка рекомендацій для вищого командування.

До структури САВАМА входили підрозділи, що спеціалізувалися на внутрішній і зовнішній розвідці, контррозвідці, операціях проти антиурядової діяльності, а також на аналізі соціально-політичної ситуації в країні. Організація інтегрувала різні види розвідувальної діяльності, забезпечуючи безперервність інформаційного контролю.

Керівництво

Першим керівником САВАМА став генерал **Хоссейн Фардуст**, який раніше працював у САВАК і мав глибокий досвід у безпековій сфері.

Надалі посада керівника перейшла в руки революційних командирів і діячів, які вступили до влади після революції.

Відомі кейси

САВАМА брала активну участь у придушенні внутрішніх антиурядових виступів 1980-х, зокрема протистояла організаціям, які вважались загрозою для режиму.

Служба застосовувала розвіддані для протидії іноземним спецслужбам і підривній діяльності в регіоні.

Втім, подекуди служба зазнавала критики за надмірну жорсткість і порушення прав людини, що призводило до міжнародної ізоляції.

Висновок

САВАМА стала важливим перехідним етапом в історії іранських спецслужб, поєднуючи у собі методи старої розвідувальної системи і нові ідеологічні принципи ісламської влади.

Ця служба заклала основу для подальшого створення Міністерства інформації і національної безпеки Ірану у 1983 році, що забезпечило більш централізовану і ефективну систему державної безпеки.

3. МІНІСТЕРСТВО ІНФОРМАЦІЇ І БЕЗПЕКИ ІСЛАМСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ІРАН (МІБ)

وزارت اطلاعات
جمهوری اسلامی ایران

Історія

Міністерство інформації і безпеки Ірану, МІБ (Vezarat-e Ettela'at Jomhuri-ye Eslami-ye Iran) було створене 18 серпня 1983 року як наступник попередньої служби САВАМА.

МІБ було сформоване на основі структур САВАМА та нових органів консультативного і виконавчого характеру Ісламської Республіки Іран. Це було зроблено для централізації розвідувальних функцій, координації контррозвідувальних і контртерористичних заходів у країні та за її межами.

Функції:

- 1) внутрішня та зовнішня розвідувальна діяльність;
- 2) контррозвідувальна робота і захист державних структур від ворожих агентів;
- 3) контроль за політичною ситуацією і борба з антиурядовими рухами;
- 4) проведення операцій протидії тероризму;
- 5) аналітичне забезпечення вищого керівництва країни;
- 6) координація з іншими силовими структурами та КВІР.

Структура

МІБ має складну багатофункціональну структуру, що включає:

1. Департамент безпеки і внутрішньої розвідки
2. Головне управління безпеки
3. Управління аналізу і інформації
4. Головне управління операцій
5. Департамент контррозвідки і головні управління контррозвідки
6. Департамент зовнішньої розвідки з регіональними управліннями (Європа, США, Ізраїль, Африка, Азійсько-Тихоокеанський регіон, Близький Схід, Палестина, Північна і Південна Америка)
7. Департамент охорони і головне управління охорони
8. Департамент зв'язків з громадськістю
9. Департамент політичної та економічної розвідки
10. Управління боротьби з економічними злочинами
11. Центр стратегічних досліджень
12. Соціально-культурний департамент
13. Департамент управління, персоналу і фінансів
14. Департамент технологій і інновацій
15. Служба безпеки мереж
16. Учбово-дослідний департамент
17. Департамент правових питань і взаємодії з парламентом
18. Департамент архівів та документації
19. Власний університет інформації і національної безпеки імені Імама Бакира

Керівництво

Міністерство очолює міністр інформації, який призначається Меджлісом за поданням Президента Ірану і входить у склад Вищої ради національної безпеки.

Вищим політичним керівником є Верховний лідер Ірану, який має значний вплив на діяльність міністерства.

З 15 серпня 2013 року міністром є **Махмуд Алаві**.

Відомі кейси

МІБ брало участь у викритті і ліквідації численних антиурядових груп, а також у боротьбі проти організацій, пов'язаних із зовнішніми розвідувальними агентствами.

Служба відповідальна за відомі операції з викриття шпигунів та ліквідації терористичних загроз.

Водночас МІБ критикують за порушення прав людини, включно з репресіями проти політичних дисидентів.

Висновок

Міністерство інформації і безпеки Ірану є ключовою службою, що забезпечує національну безпеку, здійснює розвідку і контррозвідку в комплексі із захистом внутрішньополітичного режиму.

Ця організація виросла із попередніх служб і максимально централізована, з широким спектром повноважень і функцій у сфері безпеки і інформації.

4. КОРПУС ВАРТОВИХ ІСЛАМСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (КВІР)

Історія

Корпус вартових Ісламської революції (КВІР), або просто **Пасдаран**, було створено в травні 1979 року одразу після перемоги Ісламської революції. Його заснував аятола Рухолла Хомейні як військово-політичну структуру для захисту ідеологічних здобутків революції та запобігання контрреволюційним діям.

Корпус існує паралельно з регулярними Збройними силами Ірану й виконує завдання, що охоплюють як внутрішню безпеку, так і зовнішню військову діяльність.

Функції:

- 1) захист Ісламської революції та ісламського ладу;
- 2) протидія політичній і військовій загрози всередині країни;
- 3) підтримка ідеологічної єдності;
- 4) ведення зовнішньополітичних і військових операцій за межами Ірану (через корпус Кудс);
- 5) регулювання та вплив на економічні процеси в країні;
- 6) координація дій з урядовими органами.

Структура служби

КВІР складається з кількох ключових структур:

1. Основні бойові підрозділи – сухопутні, морські і повітряні сили.
 2. **Корпус Кудс** – спеціальний підрозділ для операцій за кордоном, у тому числі діяльність у регіоні та за його межами.
 3. Військові поліцейні і контррозвідувальні сили – забезпечують внутрішній порядок і безпеку.
 4. Розвідувальний відділ – збір інформації та контррозвідувальна діяльність.
- Економічні структури – контроль за різними секторами економіки, включно з нафтовою галуззю, нерухомістю, телекомунікаціями.
5. Освітні установи – навчання та ідеологічна підготовка кадрів.
 6. **Парамілітарні групи Басідж** – добровольчі воєнізовані підрозділи, що контролюють громадський порядок.

Керівництво

КВІР підпорядковується безпосередньо Верховному лідеру Ірану.

Головнокомандувачем Корпусу є високопоставлений іранський військовий, як правило, генерал-лейтенант, якого призначає Верховний лідер.

До червня 2025 року посаду голови Корпусу обіймав генерал **Хосейн Саламі (1960–2025)**, якого було ліквідовано армією Ізраїлю 13 червня 2025 року під час операції «Висхідний лев».

Відомі кейси

Міжнародні військові операції та підтримка союзників. Наприклад, участь у війні у Сирії (2011–2023) — допомога режиму Асада шляхом навчання і керівництва військовими підрозділами, а також застосування військових операцій на стороні уряду.

Напади на зовнішні цілі, зокрема удари по ізраїльських та американських об'єктах у регіоні. Наприклад, операція "Висхідний лев" (2025), коли Ізраїль завдав ударів по командувачах і важливих інфраструктурах КВІР у Тегерані і навколо нього, що підтверджено військовими джерелами і експертами.

Внутрішні репресії та контроль. КВІР активно підтримувала репресивну політику, переслідуючи опозицію, а також має значний вплив у політиці та економіці Ірану. Багато джерел свідчить про її участь у підриві опозиційних рухів та контролі над важливими економічними структурами.

Висновок

Корпус вартових Ісламської революції є однією з найвпливовіших і найсуперечливіших політико-військових структур Ірану, що виконує роль не лише військової сили, а й політичного інституту. Його діяльність визначає внутрішню стабільність режиму, а також межі зовнішньої політики Ірану в регіоні.

5. ДРУГЕ УПРАВЛІННЯ ШТАБУ ВЕРХОВНОГО ГОЛОВНОКОМАНДУВАЧА ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ ІРАНУ

Історія

Друге управління штабу Верховного головнокомандувача Збройних сил Ірану було створено 22 вересня 1980 року.

Це спеціалізований відділ розвідувальної служби Ірану, що функціонує під безпосереднім керівництвом Верховного лідера та Збройних сил Ісламської Республіки.

Управління було створене для координації інформаційно-розвідувальної діяльності Збройних сил Ірану, зокрема зосереджене на військовій розвідці, контррозвідці та стратегічному аналізі.

Це управління виконує критично важливі функції в системі національної безпеки, працюючи над збором, обробкою та аналізом розвідувальної інформації як у військовому, так і в політичному аспектах. Воно має декілька спеціалізованих департаментів, зокрема підрозділи електронної розвідки та кібербезпеки, що дозволяють ефективно реагувати на сучасні загрози.

Функції:

- 1) забезпечення розвідувальної підтримки для оперативного командування усіма видами військ.
- 2) контроль за внутрішньою безпекою у збройних структурах.
- 3) надання аналітичної інформації для прийняття стратегічних рішень.
- 4) проведення заходів контррозвідки і захисту військових об'єктів.
- 5) здійснення кібернетичних операцій та захист військових інформаційних систем.

Структура служби

1. Відділ військової розвідки, що веде збір інформації на полі бою й у військово-політичній сфері.

2. Контррозвідувальний підрозділ, який запобігає шпигунству і диверсіям у лавах збройних сил.

3. Аналітичний відділ, який формує стратегічні оцінки для Верховного лідера і командування Збройних сил.

4. Підрозділ електронної розвідки та кібербезпеки.

5. Координаційні центри для взаємодії між різними видами збройних сил.

Відомі кейси

Керівництво військовими операціями під час Ірано–іракської війни (1980–1988).

Друге управління відповідало за планування та координацію стратегічних операцій, управління військами та забезпечення інформаційного забезпечення конфлікту, що стало випробуванням для збройних сил Ірану і схарактеризувалося централізацією контролю над операціями.

Створення та керівництво в оперативному штабі "Хатам–аль–Анбія", який відповідає за стратегічне планування та ведення надзвичайних бойових операцій, включно зі спецопераціями за межами Ірану. Через нього було координовано дії КВІР і регулярної армії в регіональних конфліктах, зокрема в Сирії та Іраку, а також в боротьбі з протиіранськими силами.

Операції з оборони Ірану від зовнішніх загроз і ліквідація ключових військових командирів ворога. Наприклад, у 2025 році Друге управління було безпосередньо пов'язане з діями українського й ізраїльського військового розвідки, коли внаслідок точкових ударів було ліквідовано головнокомандувача Алі Шадмані та інших високопоставлених командирів, що показало значення управління в сучасній обороні країни та його уразливість перед зовнішніми спецопераціями.

Висновок

Друге управління штабу Верховного головнокомандувача є ключовим елементом військової розвідки Ірану, що забезпечує безпеку та бойову готовність Збройних сил. Його діяльність охоплює широкий спектр розвідувальних, контррозвідувальних та аналітичних завдань, необхідних для підтримки стратегічного суверенітету країни.

6. ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ПОЛІЦІЇ ТА ЖАНДАРМЕРІЇ МВС ІСЛАМСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ІРАН

Історія

Головне управління поліції та жандармерії Ірану (Fərmândēhiy-ē Ēntēzâmiy-ē Jomhuriy-ē Ēslâmiy-ē Irân, FARAJA) сформоване у 2021 році після об'єднання трьох підрозділів: Жандармерії Ірану, Національної поліції і Іранської королівської поліції (Shahrbani).

Це об'єднання мало на меті оптимізувати правоохоронну систему і посилити контроль за правопорядком у країні.

Функції:

- 1) забезпечення громадського порядку і безпеки;
- 2) контроль за дотриманням законів і правопорядком;
- 3) реагування на масові протести і заворушення;
- 4) боротьба зі злочинністю, у тому числі організованою;
- 5) підтримка правопорядку на транспорті та у населених пунктах.

Структура служби

1. Центральне керівництво з підрозділами правоохоронних функцій.
2. Відділ кримінального розшуку.
3. Відділ громадської безпеки.
4. Патрульні служби.
5. Військова поліція і жандармерія.
6. Підрозділи спеціального призначення для реагування на масові заворушення.
7. Відділ дорожньої безпеки.
8. Підрозділ боротьби з організованою злочинністю.

Керівництво

Очолює управління начальник, підпорядкований Міністерству внутрішніх справ і безпосередньо Верховному керівнику Ірану. Ключовими фігурами є генерали та високопоставлені політичні діячі, призначені владою для координації сил правопорядку.

Керівником Головного управління поліції та жандармерії Міністерства внутрішніх справ Ісламської Республіки Іран до червня 2025 року був генерал **Ахмад-Реза Радан**. Він обіймав посаду з січня 2023 року і був ключовою фігурою у реформуванні і контролі правоохоронної системи країни.

Проте після його вбивства 15 червня 2025 року – статус посади наразі вакантний, і в пресі є згадки про пошук нового очільника.

Відомі кейси

Відомі кейси діяльності Головного управління поліції та жандармерії Міністерства внутрішніх справ Ісламської Республіки Іран у ролі спецслужби включають:

Активну участь у придушенні внутрішніх протестів і політичних рухів, зокрема під час масових демонстрацій опозиції. Служба застосовує широкий арсенал заходів – від моніторингу через агентурні мережі до прямого силового втручання.

Координацію з іншими силовими структурами для підтримки стабільності режиму, здійснення контррозвідувальної діяльності та попередження диверсійних акцій у важливих сферах, таких як енергетика, транспорт і стратегічна інфраструктура.

Виявлення і нейтралізацію ворожих агентів, шпигунів та технічних засобів збирання інформації щодо ворогів держави, що забезпечують захист державної таємниці та безпеки.

Використання аналітичних центрів для прогнозування політичної ситуації, формування сценаріїв розвитку подій та планування превентивних дій.

Випадки причетності до контрабанди, корупційних схем чи порушення прав людини, які викликають критику міжнародної спільноти, однак підтримуються владою як необхідний інструмент контролю.

Висновок

Таким чином, Головне управління поліції та жандармерії Ірану є не тільки правоохоронним, а й розвідувальним органом, важливою складовою системи національної безпеки, що тісно співпрацює з іншими спецслужбами і відповідає за підтримання внутрішньої політичної стабільності й безпеки.

Висновок до лекції

Основні спецслужби Ірану демонструють між собою помітну еволюцію, водночас зберігаючи структурні й функціональні риси попередніх організацій.

Історія розвитку іранських державних розвідувальних та безпекових органів свідчать про безперервність у системі державної безпеки країни. **САВАК**, створена в 1957 році за часів правління шаха Мохаммеда Рези Пахлаві за підтримки ЦРУ і Моссаду, стала символом жорсткого контролю та репресій. Хоча її ліквідували 1979 року, нова ісламська влада адаптувала професійний апарат САВАК у нову форму – **САВАМА**, що функціонувала з 1979 по 1983 рік і стала перехідним розвідувальним органом для захисту нового режиму.

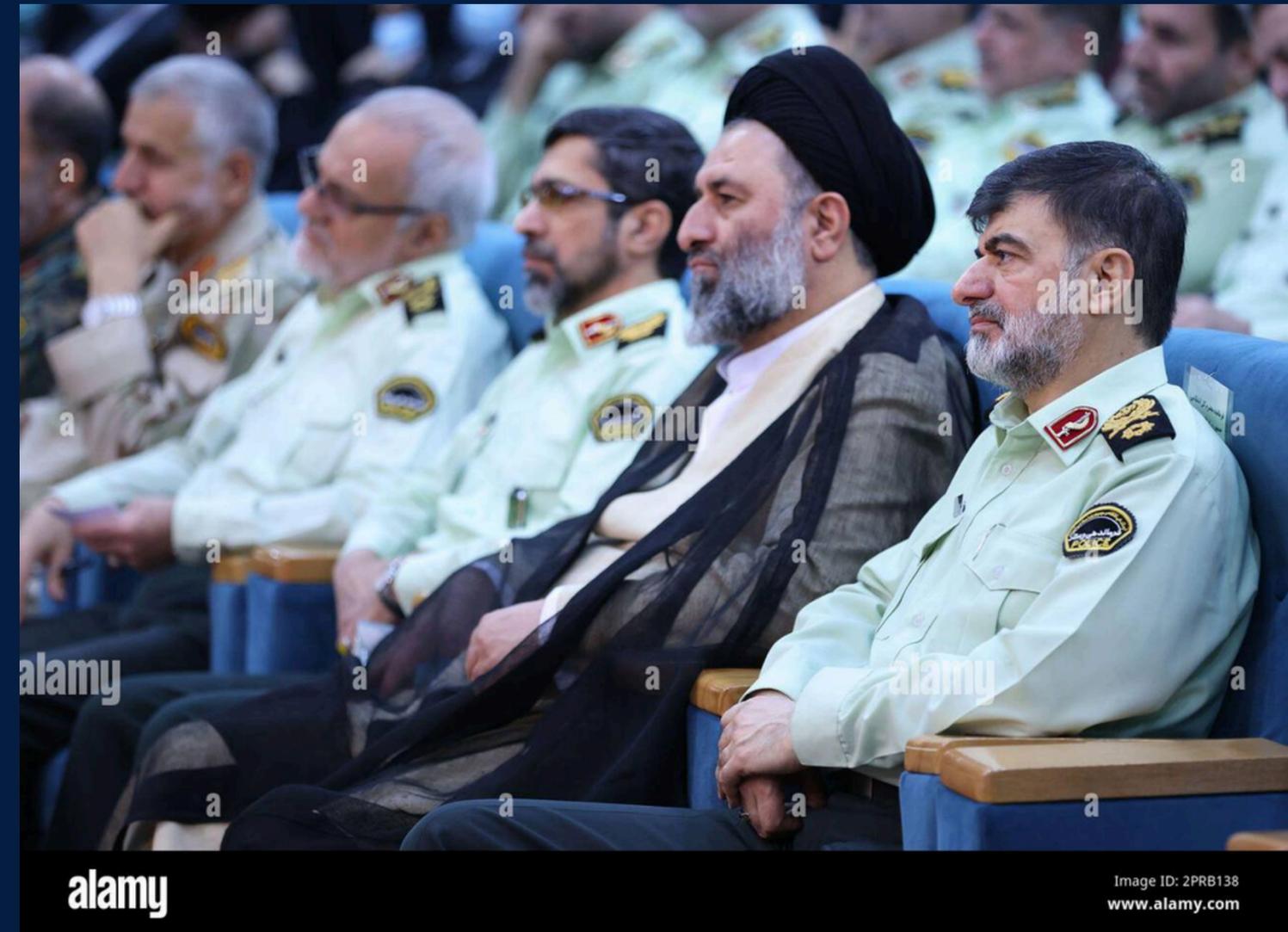
Після 1983 року **Міністерство інформації і національної безпеки Ірану** стало централізованим органом, який координує розвідувальні, контррозвідувальні, і безпекові функції, поєднуючи досвід попередніх спецслужб.

Корпус вартових ісламської революції (КВІР) та **Друге управління штабу Верховного головнокомандувача** – приклади спеціалізованих сил з військовими і розвідувальними завданнями. **Головне управління поліції і жандармерії МВС** поєднує правоохоронні функції із завданнями контррозвідки та підтримання внутрішньої стабільності.

Сучасні спецслужби Ірану, глибоко інтегровані до військової, політичної й економічної системи влади, мають вирішальний вплив на національну безпеку.

Вони виконують роль інструментів підтримки внутрішньої стабільності та реалізації зовнішньополітичних амбіцій, зберігаючи спадщину радикальної трансформації Ірану у другій половині ХХ століття.

Їх діяльність має високу секретність, комплексний підхід до безпеки та контроль над політичними процесами, що визначає довготривалу стійкість ісламської влади.

Список використаних джерел:

Веденєєв Д.В. Задзеркалля історії: Нариси минулого спеціальних служб. Київ : К.І.С., 2008. 288 с.
URL:

https://chtyvo.org.ua/authors/Viedienieiev_Dmytro/Zadzerkallia_istorii_Narysy_mynuloho_spetsialnykh_sluzhb.djvu (С.109–129).

Сімоненко О.О. Історико–політичний аспект генезису спеціальних служб Ісламської республіки Іран. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №8. С.500–505. URL:
http://lsej.org.ua/8_2023/117.pdf

Bradbury C. Profiles: Iran's Intelligence Agencies. The Iran Primer. URL:
<https://iranprimer.usip.org/blog/2023/apr/05/profilesiran%E2%80%99s-intelligence-agencies>

Mozaffar Shahedi. SAVAK: Organization of Intelligence and National Security. Tehran, Institute for Political Studies and Research, 2020. 912 с.

Відео:

Історія спецслужб Ірану. *Фарід говорить*. 3 серпня. 2023. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=z4OPSjjHJ6M> (32:03 хв.).

На що здатні іранські спецслужби? *CBC TV Azerbaijan*. 2 грудня 2024. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=P9ov8rM4N18> (27:17 хв.).

Іранська SAVAK (САВАК), частина 1, Спецслужби. *24 Канал*. 31 березня 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=sEru8j9EKq8> (11:49 хв.).

Іранська SAVAK (САВАК), частина 2, Спецслужби. *24 Канал*. 7 квітня 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=NS1-UDE67KA> (11:53 хв.).

Корпус вартових Ісламської Революції (КВІР), Спецслужби. *24 Канал*. 5 трав. 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=l9s-AkCqJ6I> (14:17 хв.).

**Thank's For
Watching**

